

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

ДИПЛОМНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему:

«АРХІТЕКТУРНІ ПАМ'ЯТКИ КАМ'ЯНЦЯ- ПОДІЛЬСЬКОГО В ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»

Здобувача 4 курсу

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
групи Т1-В19

спеціальності: 242 Туризм

за освітньо-професійною програмою «Туризм»
денної форми навчання

Віталії ГРИГОРИШЕНОЇ

Керівник: кандидат історичних наук, старший
викладач кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи

Богдана ОПРЯ

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент
кафедри менеджменту

Ірина АНДРЕЙЦЕВА

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. АРХІТЕКТУРНІ ПАМ'ЯТКИ В ЕКСКУРСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	6
1.1 Туристичний потенціал архітектурних пам'яток	6
1.2 Класифікація архітектурних пам'яток	15
РОЗДІЛ 2. ЦИВІЛЬНА АРХІТЕКТУРА КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО ЯК ОБ'ЄКТ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	22
2.1 Кам'янець-Подільський старий замок	22
2.2 Споруди цивільного призначення як об'єкти туристичного маршруту.	25
РОЗДІЛ 3. САКРАЛЬНІ ПАМ'ЯТКИ КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО В ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	35
3.1 Православні архітектурні пам'ятки Кам'янця-Подільського	35
3.2 Католицькі архітектурні пам'ятки Кам'янця-Подільського	38
ВИСНОВКИ	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
ДОДАТКИ	51

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогодні у світі актуальність екскурсійного туризму як сфери послуг зростає з кожним днем. Він відіграє важливу роль під час зростання ринкової економіки, що є вагомим елементом розвитку для будь-якого міста. Останні десять років характеризуються значним зростанням попиту людей на екскурсійно-туристичні послуги. Зростання грошових доходів, підвищення рівня освіти, збільшення вільного часу людей, зростання рівня культури, зумовлюють зростання потреб людей в туризмі та екскурсійних послугах.

Екскурсійний туризм це поїздки та подорожі в пізнавальних цілях. Екскурсії здатні розвивати інтелект, збільшувати кругозір, а також, мають розважальний характер. Культурні та туристичні ресурси міста незмінно приваблюють велику кількість туристів та екскурсантів.

На сьогодні, ринок екскурсійних послуг знаходиться в постійній динаміці. Попит на дані послуги постійно змінюється, він залежить від конкуренції, зміни цінової політики, а також залежить від сезонності надання послуг. Маркетинг у зв'язку з цим представляється як безперервний процес.

Тема архітектурні пам'ятки в екскурсійній діяльності як інструмент підвищення відвідуваності території України внутрішніми та іноземними туристами є досить актуальною, не зважаючи на військовий стан. На даний час галузь туризму відійшла на другий план, але після перемоги потрібно буде все відроджувати та відновлювати. Тому актуальність даного питання є важливою і сьогодні.

Кам'янець-Подільський має надзвичайно багату історію, велику кількість історичних та архітектурних пам'яток, що наразі є привабливим для потенційних екскурсантів. Розвиток культурно-пізнавального туризму в місті сприятиме економічному покращенню життя усіх мешканців міста та формуванню сучасної інфраструктури.

В доковідні часи у туристичній галузі України спостерігалися висхідні траєкторії розвитку, що визначалося високими темпами зростання туристичних потоків і позитивними структурними трансформаціями. Пандемія Ковід 19 та повномасштабне вторгнення Росії на територію України дуже сильно вдарили по туристичній галузі.

Внутрішній туризм за своєю активністю, спрямованістю і темпами і в кращі часи поступався закордонному туризму, що певною мірою контрастує з наявним великим і різноманітним туристичним потенціалом України. Така ситуація породжена недостатньою вивченістю території України у контексті її туристичних можливостей, так і парадоксально меншою популярністю українського турпродукту не лише серед іноземних громадян, а й серед громадян України.

Тому, незважаючи на численні публікації про туристичні ресурси України, варто актуалізувати необхідність більш обґрунтованого і глибокого дослідження екскурсійних ресурсів міста Кам'янця-Подільського та можливостей їх використання на сучасному етапі для формування конкурентоздатного екскурсійного продукту.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Питання архітектурних пам'яток в екскурсійній діяльності розглядаються в наукових працях та публікаціях наступних науковців: Д. Багалій [3], Є. Панкова [31], К. Ушинського, Х. Алчевської, В. Сухомлинського, В. Гаршина, В. Даля, Б. Грінченка, С. Локтюшева та решти.

Мета дослідження: дослідити архітектурні пам'ятки Кам'янця-Подільського в екскурсійній діяльності.

Об'єкт дослідження – роль і значення архітектурних пам'яток Кам'янця-Подільського в екскурсійній діяльності.

Предметом дослідження є архітектурні пам'ятки Кам'янця-Подільського.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати розвиток туристичної справи в даному регіоні;

- Дослідити сутності місцевого туризму;
- Описати проблеми й перспективи сучасного розвитку туризму;
- Запропонувати заходи для підвищення відвідуваності пам'яток архітектури;
- Сформулювати основні поняття, що стосуються теми дослідження;
- Охарактеризувати православні та архітектурні пам'ятки Кам'янця-Подільського.

При виконанні роботи були використані наступні методи: культурно-історичний, теоретичний, описовий, статистичний та метод аналізу узагальнення.

Логіка дослідження зумовила структуру бакалаврської роботи, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел (49 позицій) та додатки.

ВИСНОВКИ

Отже, можемо прийти до висновку, що в туристичній сфері екскурсійна справа займає вагоме місце. Дана діяльність має багатовікову історію створення та розвитку, яка починається ще з 17 століття. Все розпочиналось із звичайних виходів на природу для дослідження навколишнього середовища, а на сьогодні це переросло в екскурсійну діяльність, якою займаються в усьому світі.

Екскурсійна діяльність як різнобічна праця значної кількості людей, що спрямована на розвиток територій, підвищення обізнаності населення, популяризації туризму, дослідження культурної та історичної спадщини територій та інше. Розробляти екскурсії може тільки професійна людина, яка має звертатись до кваліфікованих людей, для збору точної інформації, знає основні моменти на які потрібно звернути увагу, методiku створення екскурсій, яка в майбутньому має зацікавити багато туристів.

У своїй роботі ми дослідили туристичний потенціал Кам'янець-Подільського, розглянули туристичний потенціал архітектурних пам'яток та їх класифікацію. Позналились із цивільною архітектурою та сакральними пам'ятниками. Також звернули увагу на кількість природних та історичних пам'яток, розглянули пам'ятки, що сприяють розвитку туризму та потребують популяризації.

Для подальшого розвитку туризму потрібно підвищувати якість надання екскурсійних послуг. Якість екскурсій залежить від якості її виробництва до яких належать різні фактори. Їх всі потрібно контролювати та розвивати: включати до вже існуючих маршрутів екскурсій нові об'єкти; вдосконалювати транспортне обслуговування на екскурсійних маршрутах тощо.

З точки зору привабливості туризму, як галузі, що надає послуги, полягає у більш швидкісній окупності туристичного продукту. Кам'янець-Подільський має всі шанси для інтенсивного розвитку внутрішнього та

іноземного туризму. Але туризм розвивається в умовах досить жорстокої конкуренції, не зважаючи на реальну дійсність, територія міста має великий туристичний потенціал, який не якісно і ефективно використовується обслуговуючим персоналом у сфері туризму. Питання збереження пам'яток є пріоритетним у розвитку історико-культурного туризму в місті Кам'янець-Подільський. На цю проблему необхідно звернути увагу компетентних фондів та державних установ міста. Через недостатнє фінансування та повільний ремонт пам'ятки можуть втратити свій історичний вигляд та привабливість.

В ході роботи нами було виділено певні архітектурні пам'ятки Кам'янця-Подільського та розроблені певні екскурсійні маршрути по місту.

Найпопулярнішою пам'яткою серед туристів є Старий Замок, який також є візитною карткою міста.

Російське повномасштабне вторгнення в Україну дуже вплинуло на туристичну індустрію. Головна причина — безпека. Російська збройна агресія змушує туристів, з інших країн та навіть континентів, задуматися про вигідність поїздок в Україну. Тому туристи вибирають безпечні варіанти. Наразі всі міжнародні логістичні маршрути через територію України не працюють.

Відновлення туристичної функції має розпочатися з найменш постраждалої від війни території, а саме з Кам'янця-Подільського. Завдяки цьому вдається підготувати базу для розміщення туристів.

На сьогоднішній день метою туристичних фірм є розвиток внутрішнього туризму. Попри війну в Україні, наше місто приймає туристів, відкриваються нові готелі, працюють екскурсоводи тощо.

Матеріали даного дослідження можуть використовувати екскурсійні бюро та туристичні фірми для складання туристичних маршрутів, опису архітектурних пам'яток.

Таким чином, ми познайомились із архітектурними пам'ятками Кам'янця-Подільського в екскурсійній діяльності. За наявності такої великої

кількості екскурсійних об'єктів в подальшому дане місто має розвиватись, можна створювати все нові маршрутні тури для екскурсій для ще непопулярних територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк Н. В., Ганич Н. М., Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. Київ: Знання, 2008. 661 с. URL: <https://artvertep.com/shop/books/null/6793/Mizhnarodnij+turizm+i+sfera+poslug+.html>
2. Бабов К. Д., Нікіпелова К. Д. Курорти України державного та місцевого значення: Монографія. Одеса: Пальміра, 2010. С. 12–26.
3. Багалій Д. І. Історія Слобідської України: Підручник. Харків: Основа, 1990. 256 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Bahalii_Dmytro/Istoria_Slobidskoi_Ukrainy/
4. Бакурова Г. В., Очеретін Д. В. Оцінка рекреаційної привабливості регіону: Збірник наукових праць. Вип. 183 у 3-х томах. Дніпро: Дніпропетровський ДНУ, 2002. С. 617–622. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/43282945.pdf>
5. Башнянина Г. І., Іфтемічука В. С. Генеза ринкової економіки: Терміни, поняття, персоналії. Львів: «Магнолія 2006», 2007. 688 с.
6. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. Київ: ВЦ КНУ, 2002. 396 с. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000063752>
7. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: Навчальний посібник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 202 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/velychko.htm
8. Герасименко В. Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: Монографія. Одеса: ОНЕУ, 2016. 262 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/.pdf>
9. Гринів Л. С., Копач М. В., Кравців В. С., Кузик С. П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери: Наукове видання. Львів:

Інститут регіональних досліджень НАН України, 1999. 78 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/kravciv.htm

10. Дроздов А. В. Екотуризм: визначення, принципи, ознаки, форми. Актуальні проблеми туризму. Перспективи розвитку сфери туризму: Науковопрактична-конференція. Київ, 2007. С. 122–129.

11. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 224 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/dyadechko.htm

12. Євдокименко В. К. Регіональна політика розвитку туризму (Методологія формування, механізм реалізації): Ін-т регіон. дослідж. НАН України. Чернівці: Прут, 1995. 288с. URL: <https://esu.com.ua/article-17280>

13. Жук М. В. Експортний потенціал регіону: теорія, методологія, практика: Ін-т регіон. дослідж. НАН України. Чернівці: Рута, 2002. 199 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/.pdf>

14. Закон України «Про туризм». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2608-17#Text>

15. Зорін І. В., Квартальнов В. А. Енциклопедія туризму. Харків: Фінанси і статистика, 2003. 384 с. URL: <https://infotour.in.ua/zorin-kvartalnov.htm>

16. Іванова Л. О. Оцінка маркетингових можливостей підприємств готельного господарства в окремих регіонах України. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Щорічний збірник наукових праць. Вип. XIV. Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2003. С. 230–242. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/.pdf>

17. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні: Підручник. Чернівці: Книги – XXI, 2003. 300 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/kyfjak.htm

18. Козменко В. М., Школа І. М., Міжнародні економічні відносини: Підручник. Чернівці: Рута, 1996. 203 с.

19. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: Навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. 144 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/korol-ekskurs.htm
20. Кудла Н. Є. Маркетинг туристичних послуг: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2011. 350 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/599-marketing-turistichnih-poslug-kudla-n.html>
21. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг: Підручник. Київ: Альтерпрес, 2002. 436 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/lubiceva_rtp.htm
22. Любіцева О. О., Панкова Є. В., Стафійчук В. І. Туристичні ресурси України: Навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2007. 369 с. URL: <http://librarium.freehostia.com/pryroda/tourism/11/turistichni-resursi-ukraini-lyubiceva.html>
23. Мальська М. П., Худо В. В., Цибух В. І. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 272 с. URL: <https://tourism-book.com/pbooks/book-63/ua/>
24. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : Збірник наукових праць. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2001. 569 с. URL: <http://socio.karazin.ua/resources/de5c0b46bea6b018e4a8b84c1902e44a.pdf>
25. Музиченко-Козловська О. В. Економічне оцінювання та регулювання туристичної привабливості території: Монографія. Львів: Національний ун-т «Львівська політехніка», 2007. 21с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/muzychenko.htm
26. Наказ Державної туристичної адміністрації України та Державного комітету статистики України від 12.11.2003 р. №142/394 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1128-03>.
27. Оксенюк К. І. Економічний зміст стратегічного потенціалу регіону: Електронний журнал. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_re/2008_5_3/zbirnuk_RE_3_41.pdf.

28. Омуш М. О. Стратегія диверсифікованого розвитку туристського комплексу в регіональній економіці: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук: спец. Харків: Харківська державна академія міського господарства, 2003. 19 с. URL: <http://www.disslib.org/o-omush-stratehia-dyversyfikovanoho-rozvytku-turystskoho-kompleksu-v-rehionalniy.html>
29. Основи екскурсійного обслуговування. URL: <http://library.if.ua/book/38/2545.html>.
30. Павлов В. І., Черчик Л. М. Рекреаційний комплекс Волині: теорія, практика, перспективи: Монографія. Луцьк: Надстир'я, 1998. 122 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153583985.pdf>
31. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство: Навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2003. 352 с. URL: https://tourlib.net/books_ukr/pankova.htm
32. Покоłodна М. М., Організація екскурсійної діяльності: Підручник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 144с.
33. Попович С. І. Туристично-екскурсійні ресурси України: вступ до проблеми: Підручник. Київ: Тип. ФІГУ, 1996. 352 с.
34. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України». Правова охорона культурної спадщини: збірник документів. Київ, 2006. С. 393–396. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/49-2023-%D0%BF#Text>
35. Рудий Г. Я. Проблеми збереження музейної спадщини України: за результатами аналізу матеріалів республіканської періодики 1930-х рр.: Український історичний журнал. 2014. № 6. С. 127–135.
36. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство: Навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 428 с. URL: http://ualibrarium.narod.ru/suspil/bibliotechna_sprava/10/muzeeznavstvo-rutinskiy.html
37. Садовенко Я. Л. Національні парки України. Київ: 2018. 47 с. URL: <https://steppeforestry.dp.ua/index.php/vsllr/article/view/48>

38. Святохо Н. В. Концептуальні основи дослідження туристичного потенціалу регіону. Економіка і управління. 2007. №2. С. 30–36. URL: <https://infotour.in.ua/svyatoho.htm>
39. Смірнов І. Г. Логістичне оцінювання рекреаційно-туристичних об'єктів та ресурсів (в контексті логістичної моделі сталого розвитку туризму). Велика Волинь: Науковий збірник. Вип. № 42. Житомир: М. Косенко, 2013. С. 239–246. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.
40. Список об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/96>.
41. Таранюк Л. М. Потенціал і розвиток підприємства: Навчальний посібник. Суми: Видавничо-виробниче підприємство «Мрія1», 2016. 278 с.
42. Терехух А. А., Мороз О. І. Оцінювання туристичного потенціалу. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 7. С. 335–343. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2016_7_39. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.
43. Тимофієнко В. І. Архітектурна спадщина України. Національні особливості архітектури народу України: Підручник. Київ, 1995. 276 с.
44. Урядовий портал «Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року». URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249826501>
45. Федорченко В. К. Історія екскурсійної діяльності : Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2004. 166 с. URL: https://tourlib.net/books_history/fedorchenko-ekskurs.pdf
46. Хмельницька обласна державна адміністрація URL: <http://sm.gov.ua/uk/oda/116-viddil-turyzmu>
47. Хмельниччина туристична. Хмельницький обласний краєзнавчий музей. URL: <http://museum.sumy.ua/sumshhina-turistichna-2/>
48. Шабардіна Ю. В. Рекреаційний потенціал як складова продуктивних сил регіонального економічного простору: Стаття. Чернігів:

Чернігівський державний технологічний університет, 2011. 9 с. URL:
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64

49. Школа І. М. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІКНТЕУ, 2003. 662 с.